

Наталія МАЛЮГА¹

Криворізький державний педагогічний університет
ORCID 0000-0001-7956-6987

Християнська мораль і колективний етичний досвід у сучасному українському художньому дискурсі

Уявлення про сферу сакрального формуються через ознайомлення з книгами Святого Письма Старого й Нового Завіту, текстами релігійної тематики, церковними проповідями, іконічним письмом та ін., під час культового спілкування.

Із певних історико-ідеологічних причин тривалий час проблема християнської моралі, християнського світогляду була витіснена на периферію наукових досліджень. Попри те що Біблія є релігійним і культурним феноменом і завжди перебувала в колі зацікавлень діячів національної культури, „проблема мистецької рецепції Біблії як загалом, так і в локальних аспектах нерідко була в минулому об'єктом політичних спекуляцій і наукових фальсифікацій”².

У релігійних громадах християнських держав сформувався стійкий попит на те, аби ті, кому адресоване Святе Письмо, відчували його зв'язок із сьогоденням. Ця потреба знайшла підтримку в наукових колах. Нині в українстиці все більшої популярності набуває дослідження функціонування релігійної лексики поза конфесійним стилем, узаємодії сакральних і світських текстів в аспекті теорії інтертекстуальності й прецедентності, а також особливостей інтерпретації інтертекстових елементів біблійного походження в поетичних та прозових творах (Н. Бабич, Т. Берест, А. Берестова, І. Бетко, І. Біда, С. Богдан, Ю. Боднарчук, Ю. Браїлко, Т. Вільчинська, Я. Гриневич, А. Данілова,

¹ Наталія Малюга – кандидат наук, доцент кафедри української мови, Криворізький державний педагогічний університет, kafedra_movy@kdpu.edu.ua.

² І. Бетко, *Рецепція Біблії в українській поезії: деякі історико- і теоретично-літературні аспекти дослідження*, [v:] „Питання літературознавства”, вип. 2, 1993, s. 31-41, <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/266485.html>, [18.01.2018].

А. Зеленська, П. Іванишин, Т. Кальченко, А. Ковтун, Ж. Колоїз, П. Мацьків, Н. Мех, І. Набитович, О. Решетняк, М. Стецик, Г. Сюта, О. Тележкіна, Г. Тимошик, Л. Явір та ін.), підвищився інтерес до вивчення релігійного світогляду письменника (Д. Єсипенко, С. Ігнат'єва, Н. Піддубна, А. Поповський, М. Скаб, О. Слободян, О. Яковина та ін.). Узагальнення досягнень науковців у розробці окресленої проблеми здійснила М. Скаб в аналітичній праці „Основні напрями дослідження взаємодії української мови і сфери сакрального: здобутки та перспективи”³.

У царині філології студіювання (із залученням методів текстової лінгвістики та семантичного аналізу) й коментування тексту Біблії на засадах герменевтики вже стало звичним явищем, набуло ознак традиційності, натомість вивчення внутрішнього письменницького „я” як релігійної особистості та його вплив на формування колективного етичного досвіду народу все ще проходить стадію ембріогенезу.

Мета нашої розвідки – на матеріалі окремих зразків художньої літератури дослідити інтерпретацію біблійних моральних постулатів крізь призму колективного етичного досвіду, а також модифікацію біблійних образів у сучасному світському контексті.

До аналізу ми залучили прозові твори Юрія Андруховича, Олеся Бердника, Романа Іваничука, Ліни Костенко, Володимира Яворівського, письменників, яких за життя визнали класиками української літератури. Аби пояснити свій вибір джерельної бази, вдамося до розлогого цитування Т. Вільчинської: „Сьогодні дослідження особливостей мовомислення конкретних етносів все частіше базуються на матеріалі художніх текстів, створених розкутою свідомістю митців, які відбивають дійсність через дзеркало етнічних та індивідуальних уподобань. Зазвичай це твори відомих у національній культурі письменників, що конотують інформацію про моральні цінності й еталони та пов'язані з ними базові позиції культури”⁴.

Чверть століття тому, вивчаючи закономірності художньої рецепції Біблії, літературознавець І. Бетко доходить висновку: „Показово, що в новій українській поезії рецепція атеїстичних віянь доби утворює замкнене самодостатнє відгалуження, тоді як численні питання християнської релігійної свідомості в процесі здобуття людиною духовної свободи групуються в струнку, розгалужену систему”⁵, ця теза не втратила своєї актуальності, її можна застосувати й щодо сучасного українського художнього дискурсу загалом.

³ М. Skab, *Основні напрями дослідження взаємодії української мови і сфери сакрального: здобутки та перспективи* [v:] „Naukovij visnik Černivec'kogo nacional'nogo universitetu imeni Ūriâ Fed'koviča. Zb. nauk. pr.”, vip. 506-508, 2010, s. 3-10.

⁴ Т. Vil'čins'ka, *Movna reprezentaciâ mifologičnogo etnokodu kul'turi v poetiči Pro Čornobil'* [v:] „Naukovij visnik Černivec'kogo universitetu. Zb. nauk.prac”, nauk. red. M. Popovič, M. Skab, vip. 772, 2016, s. 125.

⁵ І. Бетко, *Op. cit.*, s. 33.

Усвідомлення минулості людського життя змушує звертатися до тих цінностей, що в Біблії трактуються з точки зору вічного тривання. Автори намагаються дорости до величі Всевишнього, збагнути Божий задум, нерідко апелюють до Нього. У творах, яким притаманна сакральна тональність, Бог є не лише об'єктом молитви, а й об'єктом філософського аналізу: „...народи світу здавна орієнтовані на пізнання **містифікованої постаті Христа**. Як і передбачав Він, людям показують: ось Він! І **віруючі кидаються на примарний образ**. І розчаровуються. [...] Обвішуються хрестами, обставляються кадилами, митрами, ризами, іконостасами, а потім руйнують все це ... а потім знову реставрують, як це комічно відбувається нині...”⁶; „Тисячолітні провокації та **узурпація Імені Бога** створили тяжкий психозаслон. [...] **сотні сект, конфесій, проповідників, теологів, атеїстів, псевдомудреців спотворювали суть Місії Небесної Дитини**. Замість реального виходу на Поле Божого Творення людей прив'язували до ідеї приниженості, гріховності, падіння й грядущого Страшного Суду”⁷. Олесь Бердник у повісті-есе *Тайна Христа* намагається вербалізувати духовні істини. Текст, по суті, роздуми про Бога, рясніє прецедентними біблійними одиницями, релігійними лексемами, алюзіями на релігійні тексти. Ми можемо говорити про христоцентричність письменника. (1989 року Олесь Бердник, який мав свою програму національного відродження України і пропагував її, створив громадську організацію „Українська Духовна Республіка” на засадах ідеї Григорія Сковороди про Горню Республіку Духу; 1990 року в Прикарпатському місті Коломиї відбувся Перший Всесвітній Собор Духовної України).

Бог у біблійному значенні – „творець усього суцього, що керує світом і вчинками людей”; в образному вживанні – носій найвищих людських ідеалів, моральної довершеності, утілення ідеї людського щастя, справедливості. У художньому дискурсі спостерігаємо актуалізацію імпліцитних сенсів, які визначаються семами „розуміння”, „всемогутність”, „справедливість”, „всеосяжність”, „добро”, „любов”, „милосердя”, „жертвоність”, а з іншого боку, особливістю українського сприйняття Бога є наділення його людськими рисами характеру: „Вже дві тисячі літ світ знає про Учителя Нового Завіту, повторює нібито Його Слова, поклоняється Йому, будує храми в ім'я Його, молиться Йому; та разом з тим Його Ім'ям сотні літ запалювалися вогнища інквізиції, на яких конали борці за Правду. В ім'я Його йшли до бою армії християнських держав, топлячи в крові мільйони життів, руйнуючи міста, спопеляючи ниви і утвори людського генія. До того ж часто-густо супротивники піднімали над головами своїх войовничих орд стяги з Образом Христа, благаючи в Нього перемоги. **За кого ж вони його вважали? Невже за режисера ганебного історичного спектаклю?**”⁸

⁶ О. Berdник, *Tajna Hrista*, Kiiv 1996, s. 54-55.

⁷ *Ibidem*, s. 173.

⁸ *Ibidem*, s. 20.

Духовна культура є тим чинником, за допомогою якого етнос не тільки консолідувався, але й розвивався, примножувався і врешті-решт витворив міцний код нації, без якого жоден народ не спроможний на самоутвердження. Релігійні уявлення поєднуються з реаліями життя. Вимоги часу й культурного оточення перезапускають під заданим кутом процес поетичної рецепції біблійних сюжетів та мотивів. Тому, зокрема, у постмодерністських творах (а для культури постмодернізму загалом, як відомо, притаманні втрата ціннісних критеріїв та цинізм) письменники нейтралізують позитивний емоційно-експресивний компонент одиниць із сфери сакрального. Наприклад: „27–28 травня в Чортополі відбудуться вперше за двісті років повернуті народові рекреації під загальною назвою „Свято Воскресаючого Духу”. Це свято стане першим кроком у відродженні давніх і прекрасних традицій нашого народу. **Запрошуємо всіх у Чортопіль!**

У ПРОГРАМІ СВЯТА:

1. Науково-теоретична конференція „Свято, яке завжди з нами” (доповіді й виступи визначних філософів, економістів, екуменістів, пара- і психологів, історіософів, астрологів, політологів, народних депутатів, гіпнотизерів, деміургів та ін.) – 27 травня, зал засідань міськкому Компартії України, початок о 16 год.⁹ Попри те що спостерігаємо потяг до архаїки, міфу, колективного позасвідомого, вигадана реальність постає театром абсурду, апокаліптичним карнавалом, відтак авторові не уникнути іронічно-негативної оцінки, а читач має можливість спостерігати процес десакралізації.

Ми не схильні створювати над текстом тенденційної надбудови будь-якого характеру, проте якось самі по собі напрошуються паралелі: Перший Всесвітній Собор Духовної України в Коломиї (реальна подія, про яку ми писали вище; саме там „виростають блакитні Храми Духу на підмурку людського серця”) та Свято Воскресаючого Духу в Чортополі (художня вигадка; вигаданий літературний топонім із прозорою внутрішньою формою аж ніяк не те місце, де дух воскресає, відновлюється). Проведення Першого Всесвітнього Собору Духовної України Бердником та написання роману Андруховичем збігаються в часі.

Аналіз творів художньої літератури засвідчує незбіг біблійних моральних постулатів та колективного етичного досвіду, етичного вибору людей, об'єднаних не лише територіально, а й ментально. Висока частотність звернень до Бога не є свідченням глибокої побожності. Нарікання на Бога зазвичай постають від розпачу, у який впадає людина під час життєвих випробувань, від незадоволення власним „Я” і своїм буттям. Наприклад: „– **Боже! Чого Ти такий немилосердний до мене? Чому на мені зводиш свою злість на рабів твоїх? Чим же я завинила перед тобою? Забрав чоловіка. Не дав мені народити дитинку. Не дав навіть коханця пугнього, любого душі моїй і тілу моєму.**

⁹ „Bu-ba-bu” (Ūrij Andruhovič, Oleksandr Īrvanec', Viktor Neborak). *Vibrani tvoriv. Poeziâ, proza, eseï, avtors'kij proekt, uporâd., bibliograf. vidomosti ta prim.* V. Ġabora, L'viv 2008, s. 159.

Повірила, що даси мені Геника хоч на вечір – і цю радість Ти забрав у мене. А ще зараз приїде пожежник з дурною макухою та олією – і все пропало. Щоб йому хоч мотоцикл зламався по дорозі, щоб бензин закінчився...”¹⁰ Як бачимо, морально-релігійне й світське розуміння гріха не збігається (за християнськими канонами, гріх – символ найбільшого зла; перелюб – тяжкий гріх). Аби прокоментувати відсутність гармонії між духовним і світським, вдаємося до цитування Н. Бабич: „Людина – сотворіння Боже, але явище суспільне. Всю свою історію людство переживає у боротьбі добра зі злом, правди з кривдою, величі духу з ницістю спокусу”¹¹.

Персонаж В. Яворівського, звертаючись до Бога, свідомо порушує заповіді Нового Завіту, не лише не усвідомлює тягара власного гріха, а й просить сприяння в гріху, не боїться покути, не виявляє побожності, поваги до слова Божого, не знає сорому, не боїться неслави й осуду, не має мук сумління. Жінка не висловлює вдячності Господу, що дав їй сили вистояти, а лише нарікає, така людина не здатна переживати властиві християнину почуття любові й смирення, на цьому етапі її духовного розвитку не варто сподіватися від неї покаяння. Маємо приклад неадекватної, спотвореної рецепції та інтерпретації сфери сакрального. Крім того, прокляття „щоб йому...” (останнє речення) є ілюстрацією глибокої вкоріненості язичницьких стереотипів у сприйнятті світу. Віра в силу слова, промовленого за певних обставин і з певною іллокуцією, сягає корінням язичницького світогляду. Насправді такі інвективи не передбачають здійснення „побажання”, вони послуговують вираженню невдоволення, досади.

Гостре питання віровідступництва, ренегатства порушено в історичній прозі: „Молодий, ще не ситий Крим лежить розділений глибокою тріщиною в землі над Чурук-су, заселений людьми, які вважають своєю батьківщиною інші краї. Та варто кинути **ключ „за віру”**, як монголи-ногаї і **християни-тати, не задумуючись над тим, хто кличе до боротьби, стають враз фанатичними лицарями пророка Магомета**; бряжчать мечі, пломеніють очі, що ніколи не зайдуться сльозою, побачивши кров, серця жадають **жертвоприношення во ім’я закону, що часто стає беззаконням**. Пропадають мрійливість ногоя і замкненість тата, пастухи стають воїнами, готовими робити все, що їм накажуть: **вбивати, палити, нищити, аби тільки за віру**, в якій ніхто ніколи не сумнівається. Пісню тоді заміняє войовничий крик, вільнодумство – сліпа покора, волелюбність – поштивість і страх, доброту – жорстокість”¹². Р. Іванчук задля розширення тезаурусу читачів, а також щоб уникнути хибної етимології, підґрунтям якої може стати міжмовна омонімія, подає витлумачення слова тати: „степові татари називають гірських татами (**віровідступниками**)”. І далі письменник

¹⁰ V. Âvorivs'kij, *Vovča ferma*, Kiïv 2000, s. 211.

¹¹ N. Babič, *Bogoslovs'kij stil' ukrains'koï movi u kontekstî stilističnoï nauki. Zbirnik naukovodidaktičnih prac'*, Černivci 2009, s. 189.

¹² R. İvančuk., *Mal'vi (Âničari). Orda. Romani*, Harkiv 2000, s. 33.

досить категоричний, чітко артикулює суспільну оцінку: „– **Потурначко ти моя...** [...] – **Що ти мариш, доню! Ти ясирка в работизні,** що можеш зробити?”¹³ Світоглядні уявлення народів, українського зокрема, „є важливим джерелом культурної інтерпретації явищ дійсності та їх відображення в мові”¹⁴.

Колективний досвід етносу, його свідомість і позасвідоме, репрезентоване в етнічній культурі, фіксує мова. Саме вона, виконуючи функцію не лише накопичення, зберігання, обробки, а й трансляції знань, уявлень, образів певного світу, інформації загалом, служить чинником культурної пам’яті етносу, його самозбереження та розвитку. Питання наступу на віру лежить у площині агресивної зовнішньої політики держав-сусідів, поза історичним контекстом розглядатися не може. До прикладу наведемо ілюстрації з роману Р. Іваничука *Мальви*: „**Журилася Україна, бо йшли ляхи на три шляхи, а татари на чотири,** і плакало небо над молочним степом і над людьми, що нижче трав падали, плакало”¹⁵; **Нема України – є Ляхистан з костьолами, чим вони кращі від мечетей?**”¹⁶ Це рефлексія Хресної дороги України. Мова як соціальний феномен несе в собі відбиток життя суспільства. Сутність кожної культури можна зрозуміти через суть мови, національна мова завжди „пристрасна”, коли фіксує культурно-історичні події з життя нації.

Художня література акумулює в собі життєвий досвід народу, його світобачення, поведінкові приписи, норми, відображає українську ментальність і духовність, маніфестує риси національного характеру, умонастрої народу. Українці, хоч і не демонструють ревне заглиблення в дух віри, мають потребу в спілкуванні зі служителями релігійного культу, які є проповідниками християнської ідеї: „**Народ, утішений, що з’явився на селі священик, валом валив до церкви:** хто хотів замовити панахиду по загиблих у битвах мужах і синах, в іншого дитина не хрещена, а хтось на віру живе, не маючи де взяти шлюб”¹⁷; зацікавлені в актах релігійної комунікації: **Мені пощастило познайомитися з литовським ксьондзом** отцем Болеславом. [...] Я відчував, що **священик зриває запони на моєму духові,** накладені життєвою ситуацією, місцем народження, вихованням”¹⁸. „Утішений” і „пощастило”, бо серед священнослужителів є чимало й таких, що безбожно порушують Закон Божий, інститут Церкви себе дискредитував. Потік псевдохристиянства, міжконфесійні сварки деформували Благую Вість.

Насичені протиріччями й позначені трагізмом століття після прийняття християнства Київською Руссю відбилися на психології українців, однак ми свідомі того, що не можна запроторити дух християнства в прокрустове

¹³ *Ibidem*, s. 193.

¹⁴ Т. Vil’čins’ka, *Op. cit.*, s. 128.

¹⁵ Р. Іваничук, *Op. cit.*, s. 13.

¹⁶ *Ibidem*, s. 17.

¹⁷ *Ibidem*, s. 244.

¹⁸ О. Berdnik, *Op. cit.*, s. 36.

ложе надуманих конфесійних обмежень: „Всі ті **сварки міжконфесійні**, всі анафема, прокляття, інквізиторські вогнища, хрестові походи, **взаємна ненависть ієрархів церков свідчать про те, що маємо справу не з послідовниками Христа, а з слугами Антихриста**¹⁹; – **А хто переможе в конфлікті: католики чи православні?** – Як завжди, **переможуть безбожники**. Бо для українця важливіша кількість рушників у його церкві, аніж якась там Нагірна проповідь”²⁰.

Молитві українці надають виняткової ваги, і це не всеукраїнське замилювання власним національним колоритом, а засіб заспокоєння душі: „**Війнуло** на неї далеким і **ніжним, як дитинство, спогадом: вечірні дзвони на Україні**, сипле гомін росу на степ, м’якне тирса, і **соняшники опускають голови для молитви...**”²¹ Зрозуміло, можна звикнути до відправ, молитов, церковного співу і дзвонів, а Слова Божого не прийняти.

Мова окреслює межі й визначає спосіб розуміння нами власного світу, вона набуває сили в слові, у якому поєднується об’єктивно-предметна та суб’єктивна смислова співвіднесеність. Критичне ставлення до Бога відповідає традиціям українців, що підтверджує здійснений нами аналіз паремійного фонду²².

Переосмислюючись в українському мовному оточенні під впливом етнолінгвістичних чинників, способу життя, традицій, старовинних вірувань, біблійні символічні назви наближалися до повсякденного побутового, усно-розмовного, фольклорного вживання. Наприклад: „На кого ти орієнтуєшся, коли пишеш?” – запитав якомсь Неборак Петра Мідянку. „На Бога”, – відповів той. А втім, він міг відповісти і з питальною інтонацією. Бо в них **на Закарпатті оце „на Бога” означає „навіщо”, ну, по-нашому це буде „на фіга?”**²³. Зрозуміло, **що той, хто „міг відповісти і з питальною інтонацією”**, не покладається на Боже милосердя. Феномен моральної розгнужданості й соціальної вседозволеності знаходить свій вияв у слові: „Він розвів руки, як **розіп’ятий**, чи, точніше, як **городнє опудало**”²⁴.

У сучасному художньому дискурсі спостерігаємо вияв антиномії розуміння – нерозуміння з погляду світської і духовної моралі: у живому мовленні ніхто не розуміє слів абсолютно в одному й тому ж значенні, отже, взаємне розуміння між мовцями водночас є й розбіжністю. Як справедливо зазначає Н. Бабич, „другу ж старозавітну тезу (а що не всі навчилися читати Біблію як Книгу Книг) дехто розуміє „з точністю до навпаки” – йдеться про поведження з людиною

¹⁹ *Ibidem*, s. 174.

²⁰ „*Bu-ba-bu*”..., s. 179.

²¹ R. Īvaničuk, *Op. cit.*, s. 21.

²² N. Malūga, *Bīblījni nazvi-simvoli ta kolektivnij etičnij dosvid (na materialī ukrains’kih paremij)* [v:] „Ukrains’ka mova sered inših slov’āns’kih: etnolični ta gramatični parametri. Materiali Mižnarodnoī naukovoī konferencii”, Krivij Rig, s. 325-332.

²³ „*Bu-ba-bu*”..., s. 136.

²⁴ *Ibidem*, s. 199.

так, як вона поводить ся з тобою („у відповідь”), замість ставитись до людини так, як ти хотів би, щоб вона ставилась до тебе („ти – як приклад”)²⁵.

Суспільні виклики, складні життєві ситуації запускають процес модифікації біблійних образів у сучасному світському контексті, творча енергія вербалізується в художньому дискурсі. Через біблійні паралелі письменники привертають увагу до нагальних національних проблем: „Бог хотів подивитися на місця колишнього раю, де Він створив першу людину, де колись **один Каїн убив одного Авеля**, а тепер той гріх розрісся до таких масштабів, що **несила вже розібратися, хто кому Каїн, хто кому Авель**”²⁶; „**У Ватикані у святого Петра украли ключі від раю. Пекло, я так розумію, не замкнене**”²⁷. Коли біблійні ситуації асоціюються з реальними українськими, безсторонньо писати про вади суспільства, яке не обтяжує себе дотриманням заповідей Божих, зрозуміло, не вдається.

У часи хисткості віри звернення до християнських цінностей сприяє корегуванню світогляду тих українців, хто як особистості сформувалися в період тотального войовничого атеїзму. Гармонії між владою духовною і світською за умови багатоконфесійності суспільства досягти вкрай складно. Письменники намагаються актуалізувати ментальну духовну пам'ять, допомагають акумулювати найвищі християнські духовні цінності, аби світ побачив українську людину у величі її духу, у перспективі преображення і гармонізації.

Сучасний український художній дискурс, який живлять християнські ідеї, відображає українську ментальність і духовність, містить глибоко символічну інформацію про світовідчуття людини, пріоритети її буття й мірила моральності вчинків, мовну рецепцію етнокоду культури. Біблійні моральні постулати та колективний етичний досвід, зафіксований у творах художньої літератури, не збігаються, а інколи й дисонують. Твори художньої літератури містять інформацію про моральні цінності й еталони та пов'язані з ними базові опозиції культури, письменники інтерпретують біблійні моральні постулати крізь призму колективного етичного досвіду, біблійні образи зазнають модифікації в сучасному світському контексті. Звернення до біблійних паралелей є ефективним способом привернення уваги до нагальних національних проблем.

ЛІТЕРАТУРА

Âvorivskij V., *Vovča ferma*, Київ 2000.

Babič N., *Bogoslovs'kij stil' ukrains'koj movi u kontekstij stilističnoj nauki. Zbirnik naukovodidaktičnih prac'*, Černivci 2009.

²⁵ N. Babič N., *Op. cit.*, s. 188.

²⁶ L. Kostenko, *Zapiski ukrains'kogo samašedšogo*, Київ 2011, s. 283.

²⁷ Idem, *Zapiski ukrains'kogo samašedšogo*, Київ 2011, s. 273.

- Betko Ī., *Receptiã Biblii v ukrãins'kij poezii: deãki istoriko- i teoretično-literaturni aspekti doslidžennã* [v:] „Pitannã literaturoznavstva”, vip. 2, 1993, s. 31-41, <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/266485.html>, [18.01.2018]
- Berdnik O., *Tajna Hrista*, Kiiv 1996.
- „Bu-ba-bu” (*Ūrij Andruhovič, Oleksandr Īrvanec', Viktor Neborak*). *Vibrani tvori. Poeziã, proza, esei, avtors'kij proekt, uporãd., bibliograf. vidomosti ta prim.* V. Ėabora, L'viv 2008.
- Vil'čins'ka T., *Movna reprezentaciã mifologičnogo etnokodu kul'turi v poetici Pro Ćornobil'* [v:] „Naukovij visnik Ćernivec'kogo universitetu. Zb. nauk.prac”, nauk. red. M. Popovič, M. Skab, vip. 2016, s. 125-128.
- Īvaničuk R., *Mal'vi (ãničari). Orda. Romani*, Harkiv 2000.
- Kostenko L., *Zapiski ukrãins'kogo samašedšogo*, Kiiv 2011.
- Malŭga N., *Biblijni nazvi-simvoli ta kolektivnij etičnij dosvid (na materiali ukrãins'kih paremij)* [v:] „Ukrãins'ka mova sered inših slov'ãns'kih: etnologični ta gramatični parametri. Materiali Mižnarodnoï naukovoi konferencii”, Krivij Rig, s. 325-332.
- Skab M., *Osnovni naprãmi doslidžennã vzaemodii ukrãins'koï movi i sferi sakral'nogo: zdobutki ta perspektivi* [v:] „Naukovij visnik Ćernivec'kogo nacional'nogo universitetu imeni Ūriã Fed'koviča. Zb. nauk. pr.”, vip. 506-508, 2010, s. 3-10.

У статті йдеться про те, що сучасний український художній дискурс, який живлять християнські ідеї, відображає українську ментальність і духовність, містить глибоко символічну інформацію про світовідчуття людини, пріоритети її буття й мірила моральності вчинків. У дослідженні порушено актуальні проблеми культурної ідентичності та національної християнської етики українців, незбігу біблійних моральних постулатів та колективного етичного досвіду, зафіксованого у творах художньої літератури. На матеріалі окремих зразків художньої літератури досліджено інтерпретацію біблійних моральних постулатів крізь призму колективного етичного досвіду. Описано процес модифікації біблійних образів у сучасному світському контексті. Акцентовано на тому, що звернення до біблійних паралелей є ефективним способом привернення уваги до нагальних національних проблем.

Ключові слова: християнська мораль, біблійні моральні постулати, колективний етичний досвід, художній дискурс.

CHRISTIAN MORALE AND COLLECTIVE ETHICAL EXPERIENCE IN CONTEMPORARY UKRAINIAN ART DISCOURSE

The article in question deals with the fact that contemporary art discourse under the influence of Christian ideas reflects Ukrainian mentality and spirituality, represents profoundly symbolic information on every individual's outlook, priorities of his/her existence and criteria for assessing the morality of deeds. The study considers current issues of cultural identity and national Christian ethics of Ukrainians, the dichotomy of biblical

ethical mandates and collective ethical experience recorded in literary works. Taking into account individual samples of literary works, the interpretation of biblical moral postulates from the perspective of collective ethical experience has been examined. The process of modifying biblical images in current secular context has been described. It has been taken into consideration that appealing to biblical parallels is an effective way to draw attention to urgent national issues.

Key words: Christian morale, biblical moral postulates, collective ethical experience, art discourse.

zgłoszenie artykułu: 12.11.2019

przyjęcie artykułu do druku: 15.04.2020